

زنان اسوہ (۱۱)

اسم نامی

خواہر گرامی امیر مؤمنان علیہ السلام

حامد قرائتی

سرشناسه: قرائتی، حامد، ۱۳۵۹ -

عنوان و نام پدیدآور: ام هانی عليه السلام: خواهر گرامی امیر مومنان عليه السلام /
حامد قرائتی؛ [تهیه و تنظیم] حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و
زیارت، مرکز تحقیقات حج.

مشخصات نشر: تهران: مشعر، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۵۳ ص.

فروست: زنان اسوه؛ ۱۱.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۲۷۳-۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.

موضوع: ام هانی عليه السلام، فاخته بنت ابی طالب، - ۴۰ ق.

شناسه افزوده: حوزه نمایندگی ولی فقیه در امور حج و زیارت، مرکز
تحقیقات حج.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۹ ۴ ق ۹ الف ۵۲/۲ BP

رده‌بندی دیویی: ۳۹۷/۹۷۹

شماره کتابشناسی ملی: ۲۱۱۴۰۲۱

ام هانی عليه السلام

تألیف:	حامد قرائتی
تدوین:	مرکز تحقیقات حج
ناشر:	مؤسسه فرهنگی هنری مشعر
چاپ و صحافی:	چاپخانه مشعر
نوبت چاپ:	۱ - بهار ۱۳۹۰
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
بها:	۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۲۷۳-۸ ISBN: 978-964-540-273-8

مراکز پخش و فروشگاه‌های مشعر:

تهران: تلفن: ۰۲۱-۶۴۵۱۲۰۰۳ / قیم: تلفن: ۰۲۵۱-۷۸۳۸۴۰۰

فهرست

۷	دباجه
۹	مقدمه
۱۳	خانواده
۱۷	آیین ام هانی قبل از بعثت
۱۹	ازدواج و فرزندان ام هانی
۲۳	پذیرش اسلام
۲۵	ام هانی و واقعه معراج
۲۹	جایگاه ام هانی پس از هجرت
۳۵	نقش آفرینی ام هانی پس از رحلت پیامبر ﷺ
۳۹	نقش ام هانی در دوره خلافت امام علی علیه السلام
۴۱	وفات ام هانی
۴۵	کتابنامه

دیباچه

شناخت و پیروی از اسوه‌های دینی جایگاه مهمی در تعلیم و تربیت اسلامی دارد و سعادت واقعی انسان و شرط پویایی جوامع بشری در سایه شناخت و کارآمد کردن سیره اولیای الهی است. پر آشکار است که سیره اولیای الهی به ویژه اهل بیت خاندان وحی علیهم‌السلام به عنوان متقن‌ترین آموزه‌های تربیتی و اساسی‌ترین مؤلفه در فرهنگ اسلامی است. شناخت واقعیت‌های زندگی آنان و بهره‌گیری از روش و منش و رفتار و گفتارشان می‌تواند زمینه‌های تعالی و سعادت واقعی انسان را فراهم سازد، از این‌رو پژوهش در آثار اولیای الهی به ویژه جست‌وجو در احوال خاندان پاک نبوت که در دامن پر مهر آنان کامل‌ترین انسان‌ها پرورش یافته‌اند به منظور الگوگیری از آنان ضرورت انکارناپذیر مراکز پژوهشی است.

گروه تاریخ و سیره مرکز تحقیقات حج در راستای

ایفای رسالتِ خود برای ترویج فرهنگ اصیل اهل بیت (علیهم السلام) دست به انتشار شرح حال عده‌ای از مردان و زنان انسان‌ساز زده است که از جمله آنان شرح حال امّ هانی خواهر گرامی امیر مؤمنان (علیه السلام) است. امید است که این نوشته مورد قبول آن بانوی بزرگوار قرار گیرد.

در پایان مرکز تحقیقات حج لازم می‌داند که از تلاش پژوهشگر محترم آقای حامد قرائتی و همه کسانی که در به ثمر رسیدن این اثر تلاش نموده‌اند، سپاسگزاری نماید.

انه ولی التوفیق

مرکز تحقیقات حج

گروه تاریخ و سیره

مقدمه

با مطالعه تاریخ اسلام به شخصیت‌هایی برمی‌خوریم که گرچه مورد غفلت واقع شده و کمتر مورد توجه محققان و دانشمندان قرار گرفته‌اند، اما از چنان درخششی در تاریخ، اندیشه و تمدن اسلامی برخوردارند که نمی‌توان منکر نقش‌آفرینی آنها در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی و مذهبی تاریخ اسلام شد.

زنان، در میان ستارگان تاریخ اسلام، مهجور مانده‌اند؛ زیرا با وجود محدوده وسیع تأثیرگذاریشان در عرصه‌های مختلف، بروز و نمود کمتری در اجتماع داشته‌اند. برخی از این محدودیت‌ها به‌خاطر ویژگی‌های خاص زنان و برخی متأثر از برداشت‌های نادرست از نصوص دینی است. به‌هرحال، نقش زنان، در بسیاری از وقایع مبارک یا نامبارک تاریخ اسلام، انکارناپذیر است؛ چنان‌که حمایت

مادی و معنوی حضرت خدیجه علیها السلام از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در روزگار سختی و مشقت یا شهادت سمیه، در راه حمایت از پیامبر صلی الله علیه و آله و دین اسلام در مکه، از جلوه‌های برجسته تاریخ اسلام است.

در مقابل، نقش ام‌جمیل، در تحریک همسرش ابولهب، در فاصله گرفتن از بنی‌هاشم و رسول خدا صلی الله علیه و آله یا هند، همسر ابوسفیان، در تحریک برای انتقام‌جویی، پس از شکست جنگ بدر^۱، قابل چشم‌پوشی نیست.

پس از رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله نیز این نقش‌آفرینی ادامه یافت. چنان‌که اولین جنگ داخلی مسلمانان در تاریخ اسلام، با محوریت یک زن شعله‌ور شد و در مقابل، سخنان دختر گرامی رسول خدا علیها السلام در ماه‌های نخستین رحلت پیامبر صلی الله علیه و آله و خطبه‌های حضرت زینب علیها السلام پس از واقعه کربلا از اسناد تاریخی معتبری است که بیانگر اندیشه‌ها و جریان‌های نامحسوس فکری دوره‌های تاریخی و ممیز حق از باطل است.

هر چند همه زنان تاریخ‌ساز مظلوم واقع شده‌اند، اما برخی از آنان مظلومیت بیشتری دارند. از ایشان به دلیل شناخت و رویارویی با جریان‌های انحرافی و نفاق‌آلود،

۱. انساب الاشراف، بلاذری، ج ۱، ص ۲۴۶.

۲. مغازی، واقدی، ج ۱، ص ۱۲۴.

کمتر در منابع تاریخی سخن گفته شده است.

زرداران و زورمداران، در طول تاریخ، تمام همت خود را برای خاموش کردن نور هدایت به کار گرفتند تا از رسیدن زلال ایمان به قلب‌های تشنه حقیقت، جلوگیری کنند. پس از رحلت پیامبر ﷺ، به دلیل حسادت‌ها و کینه‌های دیرین، این دشمنی دو چندان شد. از این رو، سال‌ها فضایل خاندان رسالت را پنهان کردند. از روش‌هایی که آنها در رسیدن به این مقصود بهره می‌بردند، پرداختن به چهره‌هایی بود که هم محبوب و مورد تأیید رسول خدا ﷺ بودند و هم مطرح شدنشان در منابع تاریخی، یادآور برتری‌های بنی‌هاشم و اهل بیت ﷺ دانسته می‌شد.

اما اهمیت و نقش‌آفرینی شخصیت‌هایی چون ام‌هانی در عصر نبوی و پس از آن به گونه‌ای است که می‌توان آنها را الگوهای عینی در راست‌بازی و عمل به اندیشه‌های اصیل دینی دانست.

واکاوی ابعاد مختلف شخصیت ام‌هانی، از جهات مختلفی اهمیت دارد که از جمله آنها، ولایت‌پذیری و پیروی از اسوه‌های آسمانی‌ای چون رسول خدا ﷺ و امامان معصوم ﷺ است.